

גדוד ופלוגה בלחימה: מבצע "חומת מגן": מה ניתן ללמוד?

הסיסמאות של דבקות במשימה, פיקוד מכוון משימה, אומץ לב, אגרסיביות ונחישות בלחימה קרמו במבצע עור וגידים. הגדוד הפך, מקרב לקרב, למכונה אנושית יעילה, ערכית ומקצועית. הבסיס ליכולת הוא יסודות המקצוע, התורה הצבאית, ההבנה הטקטית ויכולת "האלתור המלומד". ללא מקצועיות של הלוחמים והמפקדים, הצבא יהפוך לאספסוף מזוין

חפ"ק המג"ד, אבן הראשה בפיקוד על צק"ג. הנג"ח (נוהל גיוס חירום) מעמיד במבחן את כל ההכנות והתהליכים שטופחו בחטיבה במהלך השנים שקדמו למבצע. צילום: דו"ץ

20 שנים לאחר מכן במילואים, בחניכה של חטיבת גולני בערבות צאלים, הפכו האכזרית לנמרו ו"העזר הקשיח" ל"משואה". אולם המנהיגות ויסודות המקצוע המורכב של פיקוד על צק"פ וצק"ג נותרו זהים. חשיבות המבצע אינה בעשרות הימים שנמשך, אלא במציאות האסטרטגית והמערכתית שיצר להכרעת טרור המתאבדים. מערכה שהסתיימה הלכה למעשה בקיץ 2005 משפיעה עד עצם ימים אלה.

תקופת "המנהרה להסדר הקבע", הריסון וההבלגה יצרו תרבות של צבא ב"מלחמת חפירות" – צבא שמגן, מתגונן

מבצע "חומת מגן" היה אירוע מעצב מציאות במלחמה מתמשכת נגד הטרור הפלסטיני. במובנים רבים המצב היה "חציית רוביקון" מנטלית ומקצועית ברמה אסטרטגית, מערכתית וטקטית בישראל ובצה"ל בלחימה נגד טרור המתאבדים הפלסטיני. הייתי מג"ד 12 בגולני, חצי שנה בתפקיד. הגדוד שלי השתתף בשישה קרבות חטיבתיים, מהם בג'נין, בטול-כרם, בראמאללה ובשכם. הייתה לי הזכות להיות ברצף לחימה בשני תפקידי מג"ד בלבנון ובאיו"ש. מעט מאוד מג"דים בעולם ובצה"ל יכולים לומר משפט זה.

תא"ל (מיל) אורן אבמון, לשעבר מפקד אוגדה, מפקד קורס מ"פ/מג"דים, רח"ט יבשה. מג"ד 12 בעת מבצע "חומת מגן"

והמג"דים. שם מנותחים השטח, האויב, הגורמים המשפיעים, גבולות הגזרה והחיצים הכחולים. הקרב הראשון חייב להיות מכוון הצלחה, מכיוון שהצלחה בו נוסכת ביטחון בלוחמי הגדוד וברמות הממונות. על כן חשוב להקפיד על נהירות ופשטות בתוכנית ובתדריכים.

מפקדים חסרי ניסיון הופכים מופע זה לטקס מתיש ולא פרודוקטיבי. בגולני היינו חבורת מפקדים עם שפה משותפת ברמה גבוהה. שנים רבות של לחימה ברצועת הביטחון יצרו תשתית ידע מקצועי, ביטחון, אמון הדדי ויכולת. תכננו תוכנית מורכבת של התקפה משלושה כיוונים שונים במקביל, ובפשטות ביצועית של "ארנב, ברווז, גמל" – קווי תיאום ברורים עם מינימום התניות וללא מורכבות.

קבוצת התכנון נמדדת בעיניי ביצירת "דמיון מודרך". אתה התסריטאי, הבמאי והשחקן בסרט (התרחיש המבצעי), ומטרתך היא הפקודה על מרכיביה – הקפ"ק 1 החטיבתי והבסיס לקפ"ק 1 הגדודי. ככל שהתכנון משותף יותר, ברמת החטיבה והגדוד, הקפ"ק קצר ותכליתי. מרשם הקרב היה הנייר החשוב שלקחנו איתנו: גבולות הגזרה וקווי תיאום חטיבתיים. במקביל, יש לחדד את חשיבותה של פקודת ההתראה לסגנים. המפקדים עסוקים בתכנון, אך הם אינם "מבליחים" לשטחי הכינוס. בפקודת ההתראה חשוב לציין משימה כללית, מיקום שטחי הכינוס והכנות נדרשות (איפוסים, ציוד, רק"ם, לוגיסטיקה וכדומה). מג"ד ומח"ט לא מנוסים יסיימו את תהליך התכנון והקפ"קים יוגלו שהגדודים לא ניצלו את הזמן לתנועה והכנות, ופשוט אינם מוכנים לקרב. הסגנים, הקל"ח, הקח"ש ומ"פ המפקדה (כיום מפקד הפלס"ם – פלוגת סיוע מנהלתי) הם הפיבוטים באירוע זה.

קבוצת התכנון נמדדת בעיניי ביצירת "דמיון מודרך". אתה התסריטאי, הבמאי והשחקן בסרט (התרחיש המבצעי), ומטרתך היא הפקודה על מרכיביה – הקפ"ק 1 החטיבתי והבסיס לקפ"ק 1 הגדודי. ככל שהתכנון משותף יותר, ברמת החטיבה והגדוד, הקפ"ק קצר ותכליתי

כמו כן, סנכרון לר"ז בין המח"ט למג"דים הוא חיוני. קצין אג"ם חטיבתי חייב להיות שוטר קשוח גם בפני המח"ט והרמה הממונה. במלחמת לבנון השנייה ראינו תופעות שבהן למ"מ נותר רק זמן לתת תדריך של מספרי ברזל ומשימה כללית לחייליו. תטל"ג (תרגיל טקטי ללא גייסות) ברמת הגדוד חיוני אף הוא. אם יש זמן – תטל"ג מקת"ב (מקרים ותגובות). שוב יש להדגיש את חשיבות התסריט והדמיון המודרך שעוזרים להבין את מהלכי הקרב הצפוי. אין להפריז בחשיבות מופע זה ליצירת הכנה מנטלית ומקצועית למפקדים הצעירים.

קפ"ק 2 הוא מופע "סגירת הקצוות", ומטרתו לוודא שאין סדרת קרבות מחלקתיים אלא קרב גדודי וחטיבתי מתוזמר ומסונכרן. הקפ"ק יוצר את החיבור המקצועי והאנושי לקראת חוויית הקרב. לבסוף, בנוהל הקרב יש לשוחח עם החיילים ולתדרך אותם עד האחרון שבהם. מה עושים, מתי,

ומכיל. במרס 2002 אותו הצבא, עם כמעט אותם המפקדים, התרומם לפתע כעוף החול באמצעות תמרון של חטיבות ולחימה בשטח בנוי במחנות פליטים, בקסבות, בשטח כפרי ועירוני. בפרספקטיבה של 20 שנים, כמעט דור, אפשר ללמוד מהתקופה בנושאים אלה:

1. מנהיגות קרבית;
2. פרדיגמות מתחלפות – התפכחות מהנחות יסוד וגיבוש הנחות יסוד חדשות;
3. שינוי בתפיסת המציאות וזיהוי המצב החדש;
4. שיח בין-מדרגי איכותי – חשיבות הדרגים הטקטיים להבנה האסטרטגית;
5. "ארגון לומד" – כיצד תוך כדי תנועה מפתחים באופן איכותי תורה שלמה, טכניקות קרביות ותרגולות;
6. שיתוף פעולה בין-ארגוני מוצלח;
7. צבר אירועים טקטיים מוצלחים המוביל לניצחון אסטרטגי. המאורגים הנוכחים – התא"לים במטות ומפקדי החטיבות הסדירות – היו מפקדי פלוגות במהלך מבצע "חומת מגן". מפקדי החטמ"רים והרמ"חים במטות כיום, היו לכל היותר קצינים צעירים בדרג המ"מ. במאמר זה אתמקד ברמה הטקטית של גדוד ופלוגה.

מתכוננים למתקפה - המבצעים המקדימים

למבצע "חומת מגן" קדמו סדרת פשיטות חטיבתיות שהובילו חטיבות גולני והצנחנים. הפשיטות שערכו החטיבות במחנה הפליטים בלאטה ובמחנה הפליטים ג'נין היו אירוע טקטי מעצב מערכה, ובהן הוכיח צה"ל כי אפשר לפעול במעוזי המחבלים ללא נפגעים רבים לכוחותינו וללא טבח באוכלוסייה – אתגר מקצועי ומבצעי. הפשיטות החטיבתיות הראשונות היו למעשה צק"ח בהרכב שלוש גדודי חי"ר וגדוד שריון ומטרתן הייתה לפגוע בתשתיות הרטרור במחנות הפליטים בפעילות שנמשכה 36-72 שעות. יש לציין כי מאז מלחמת לבנון הראשונה לא התקיים תמרון חטיבתי בעת לחימה.

נוהל הקרב

כיצד ניגשים לאתגר מבצעי לא מוכר? נוהלי הקרב ב"חומת מגן" היו קצרים וממוקדים. עניין של 36 שעות עד תחילת תנועה. לא היה ניסיון קודם כיצד לכבוש מחנות פליטים וקסבות, ואילו היה – הוא היה לא מוכר לכוחות. לא היה חומר מקצועי של תורת לחימה, טכניקות קרביות ותרגולות, וגם לא היה את מי לשאול. התו"ל היה חסר ביותר והכיל בעיקר טכניקות קרביות לרמות הזוטרות שהתאימו ללש"ביות האימונים הבודדות שהיו בזמנו. המופע הראשון והחשוב ביותר בהקשר של למידה הוא קבוצת התכנון, שצריכה להיות מופע אנרגטי ויצירתי בלחץ של זמנים, בהשתתפות המח"ט, קצין אג"ם, קמ"ן, קל"ח, קשר"ח

לוחמים בעת סריקה. על המג"ד והמ"פ לעבוד בשיתוף פעולה בתנועה ליעד ובניתוק מגע. בלחימה ובהתקדמות כל מ"פ הוא "מלך" בגזרתו. צילום: דו"ץ

טנקים ומסק"רים בחיפויים קרובים

הפלוגה המסייעת בפיקודו של פ' התקשתה להיכנס למבנים בגזרתה, וחוליות אויב החלו לירות לעברה. המענה שנתתי כמג"ד היה לבקש מהמסק"רים להיכנס ליעף נמוך ולירות צרורות מהוולקן (תותח הנישא על גבי המסק"רים) למגרש הכדורסל שהיה בלב המחנה. היעף הוריד את הלחץ ופיזר את האויב. הטנקים היו מאמץ ההטעיה מצפון, והם חברו במהירות לציר הראשי שמעל המחנה. פיתחנו שיטה של "מקביל, מק"ך (מקלע כבד), פגז" לאיתורים ולמבנים תוך דיווח בכל הרשתות. במקרה של טעות ו"צרחות" בקשר – נחדול לפני הפגז ונימנע מיירי דו"צ. בשכם למדנו את חשיבות הצק"ם (צוות קרב מחלקתי) של אכזרית וטנק, לאחר שהאויב, יחד עם נערים, טיפסו על שני טנקים, הפעילו את הספקטרוניקס (מטפי כיבוי האש האוטומטיים ברק"ם) מהסיפון, וצוות טנק כמעט הוכרע באמצעות שימוש במטף כיבוי אש. כך, ב"צמד ברזל", כל כלי אבטח את הכלי הצמוד לו. ב"חומת מגן" הפעלנו לראשונה בחטיבת גולני את האכזריות. בקרבות הראשונים לא היה לנו ביטחון להתקדם איתן אל היעד, ובוודאי שלא להסתייע בהן ב"על היעד". השימוש הראשוני היה כ"כוח מוניות" לצמצום

המענה היה "ניהול עזרים" יעיל ופשוט, שיצר שפה משותפת יעילה וגמישות בהפעלת הכוח כאשר היה צורך לשנות נתיב התקדמות לאחת המחלקות או הפלוגות. המפגש הראשון עם השטח הבנוי המחיש את הפער בין האימונים למציאות. לדוגמה הדלתות שלא נפתחות בירי, פטיש או לום. בלש"ביות שבהן התאמנו, כאשר התאמנו, לא היו דלתות ובוודאי שלא דלתות נעולות מברזל. גם היום חשוב לוודא שאנחנו מתאמנים בסביבת אימונים המדמה את שדה הקרב.

הפלוגות נתקלו, כל אחת בתורה, בדלתות מסוג זה. השקט הופר בהלמות פטישים בברזל, והחשאיות נעלמה. תושייה של מ"פ עם לבנת חבלה לימדה את כולנו על האפשרות הרצויה במקרים קיצוניים. בקרבות לאחר מכן הצטיידנו באצבעות טן ולבנות חבלה בכמות גדולה ובתפוצה רחבה. נוסף על כך, לא תרגלנו באימונים טכניקת כניסה בנצור לבית. פתחנו תרגולת של כיתת פריצה, כיתת מבואה ומדרגות וכיתת סריקה. הקפדנו על נדב"ר קצר ברמת הפלוגות וברמת הגדוד של דיווחים של "ירי תקין", "פסל תקין" ועלייה לגג. למדנו את חשיבות הקשרים הפלוגתיים ליעילות הפו"ש וחלוקת עבודה יעילה בחפ"ק המג"ד.

לוחמי גדוד 12. המשתנה המהותי במהלך הלחימה היה מודיעין שב"כ, והאתגר היה להנגיש אותו לכוח הרלוונטי. צילום: דו"ץ

חשיבות ערכות ראש לאמר"ל ופריסקופים לחלונות ממראות של מקלחות, שימוש במראות לפתיחת זוויות, הונאה בעזרת הצבת מטרות כתף ודמויות במאחזים. למדנו שאין לירות מנקודות התצפית, וכי יש לחבר תצפית גדודית לבארט ולגיל. כמו כן, ירי למנעולים אינו יעיל, יש לרכז קלעים וצלפים למטרות איכות ויש לבצע נוהל "זמביה" בלחימה בכל הרמות לטובת איתור מקורות ירי. רוב הלקחים הללו נכנסו אחר כך לכתביה ולעדכון של הטכניקות הקרביות ללחימה בשטחים בנויים. היו שהופצו בין החטיבות, לרוב מכיוון שאמצעי שפותח בחטיבה אחת יכול לסייע ללחימתה של חטיבה אחרת באותה העיר ובמקומות אחרים.

סיכום

המאמר ברובו המכריע עוסק במקצוע. הבסיס ליכולת הוא יסודות המקצוע, התורה הצבאית, ההבנה הטקטית ויכולת "האלתור המלומד". ללא מקצועיות של הלוחמים והמפקדים, הצבא יהפוך לאספסוף מזוין. רוח הלחימה, המנהיגות והערכים שזורים להם יחדיו.

לחימה ומלחמה הם חוויה עזה ומטלטלת. זו חוויה המשלבת רגשות עזים של פחד עם ערכים נעלים של רעות, מנהיגות ואומץ לב. לא במקרה מנוסח כך המשפט. על כפות המאזניים מצד אחד עקת הקרב והפחד ומצד שני מקצועיות הלוחם, מפקדיו וחבריו ברמת הצוות, המחלקה, הפלוגה והגדוד. עבור הלוחם בקצה, "הצבא" ו"המדינה" מסתכמים במפקד המחלקה שלו, במפקד הפלוגה ובמג"ד. לגלגל השיניים החשוב ביותר "במכונת המלחמה" הוא לבנת היסוד של הצק"פ והצק"ג. במהלך כל תקופת הלחימה מצאתי שאין תחליף לבסיס מקצועי איתן לצד שיח איכותי, דוגמה אישית, נראות ונוכחות המפקדים, שהם הדבק החשוב בגדוד. הסיסמאות של דבקות במשימה, פיקוד מכון משימה, אומץ לב, אגרסיביות ונחישות בלחימה קרמו עור וגידים. הגדוד הפך, מקרב לקרב, למכונה אנושית יעילה, ערכית ומקצועית. שוב למדנו שבלחימה "אלוהים בפרטים, השטן בריכוזיות".

- שלא ברשת הגדוד.
- חשיבות קשרי המ"פ ואיכותם – תרומתם לגיבוש תמונת מצב ולשליטה גדולה.
- בחפ"ק מג"ד צריכים להימצא לפחות שבעה לוחמים וקצינים, שכן לניהול העזרים חשיבות גדולה. הכרחי שלוט במיקום הכוחות (לא רק של הגדוד) בשטח בנוי כדי למנוע דו"צים. כמו כן, אין להוליך חפ"ק מג"ד לבד אלא תמיד בסיוע מחלקה ומ"מ. הייתי מ"כ (לא יעיל כל כך) בהיתקלות בקרב הראשון כשנעתי לבד בסמטאות ג'נין עם החפ"ק שלי.
- המפקדים חייבים לנהל את המנוחה והשינה שלהם. יכולת עבודה במשמרות ושמירה על ערנות הן אמל"ח חשוב של המפקד. עליו לזכור שיש קמב"ץ ויש סגנים, והוא חייב להיעזר בהם.

לחימה ומלחמה הם חוויה עזה ומטלטלת. זו חוויה המשלבת רגשות עזים של פחד עם ערכים נעלים של רעות, מנהיגות ואומץ לב. לא במקרה מנוסח כך המשפט. על כפות המאזניים מצד אחד עקת הקרב והפחד ומצד שני מקצועיות הלוחם, מפקדיו וחבריו ברמת הצוות, המחלקה, הפלוגה והגדוד

מודיעין, איסוף קרבי בשטח ו"חוכמת הרובאים"
 המשתנה המהותי במהלך הלחימה היה מודיעין שב"כ, והאתגר היה להנגיש אותו לכוח הרלוונטי. החיבור בין זה"ל לשב"כ היה טלפוני, ברמת קמ"ן הגדוד, שאותגר לראשונה בחייו המקצועיים "על רטוב". במסגרת האיסוף הקרבי ברמת הגדוד הקפדנו על חוליות תצפית פלוגתיות ומחס"ר (מחלקת סירור). "איסוף קטלני" כלל צוותי קרב של תצפית וצלפים, ומטרתו הייתה לסגור מעגלי אש מהירים וקטלניים. השיטה הוכיחה את עצמה והביאה לפגיעה במחבלים רבים.

שותפים נוספים בלחימה ברצועת הביטחון בלבנון היו המסק"רים, שלא אכזבו גם בלחימה ב"חומת מגן" בשטח הבנוי. האתגר היה משמעותי – טייס נאלץ להתמודד בקריאת עזר "כפיר שואג" בגודל סדין זוגי בקוקפיט צר. המענה היה קווי תיאום ברורים והולכה לעוגנים בולטים בשטח הבנוי. המסק"ר, נוסף על כוח האש, הוא גורם איסופי חשוב למג"ד ולמ"פ, מכיוון שתמונת הקרב מממד הגובה מעניקה זווית שתצפית קרקעית לא מספקת. הפעלת מסק"רים באש וולקן ובטילי נ"ט מחייב ידיעה ברורה על מיקומי הכוחות במבנים, וב"חומת מגן" הגענו למצב של חיפוי קרוב לשורת בתים בשכם, שהיה יעיל וקטלני לאויב.

בכל הפוגה ביצענו מופע למידה זריז בקשר ובטלפונים. העברת הידע ברמת המחלקות, הפלוגות הגדוד והחטיבה הייתה מהירה, דריסטריית ממוקדת ויעילה. המ"מים מתחככים עם השטח, ועל כן מוצאים פתרונות יצירתיים: רימוני רסס ורימוני הדף נגד מטענים (צפ"ח לעניים), שבעיקר קורעים את תילי ההפעלה החשמליים של המטענים, או מטען פריצה "עלוקה" פשוט וקל להפעלה. אליהם אפשר להוסיף אמצעי פריצה קרה כמו פטישים ולומים. בין הלקחים הנוספים שנלמדו הייתה

